

JACQUES MARITAIN:

“PAYSAN DE LA GARONNE”

r. irizar

“Urtez beteta bere eremitorioan erretiraturik bizi dan gizon batek, bera martxan jartzen alegindu denaren ondorioa ez konprenitzeak, ez gaitu arritu behar”.

François Biot.

Liburu hau ederra da benetan, bere izpiritu askatasun eta fedearren sakonagaitik, fede agerbide arrigarri bat biurtzen delarik”.

J. P. Dubois Dumée.

Toulouse-ko "Jesusen Anaitxoek" erretirotik, Garona ibai ertzean, Jacques Maritain gaurkotasunaren lehenengo orrialdera eraiki da bere azken liburua dela bide: "**Paysan de la Garonne**". Bi illabete buruan, 40.000 ale salduak. Arrapazka saldu ere. Gertaera honek aspaldi luzean mutu zegoen filosofo zaharraren abotsak esnatu duen interesaren esanai izugarria agertzen digu. "Laiko xahar bat, dio obraren titulo txikiak, egungo aldiaz galdetzen da". Izpituaren testamentu eta alarma zantzu, liburu hau gizaldi erdiz gorako ausnar eta Egi serbitzuaren frutu eldua da. Aldi berean, eta gogor antxean, lehengoa baiño makurrago den "modernismo berri" bat salatzen du, Maritain-ek gaurko aldiaren ezaugarrietan somatu bide duena. Berebiziko oiarztuna izan du liburuak, batez ere Frantzi-ko aldizkari nagusienetan. F. Biot-entzat, Maritain-ek katoliko munduan duen ospe ta izenak eskatzen zuen, bere adiskideek ez zezaiotela utzi liburu hau argitaratzen, bestalde Maritain-en obra konsagratuari deus berririk ezarritzen ez diolarik. Jean de Fabrègues-entzat, oster, mundu guztiak irakurri behar luke obra hau, "izpituaren bazka eta animaren argi".

Beraz, saliatuko naiz gaurkoan liburu honen benetako esanaia sakontzen, XX-gn. mendeko fiura aundi baten azken arnasa delarik.

Maritain gizona

Jacques Maritain, bere buruaz mintzo da, 1954-ean, bere "Carnet des notes"-en sarreran:

"Zer naiz ni neroni? Profesore bat? Ez dut uste. Beharrak eraginda erakutsi dut. Idazle bat? Baliteke. Filosofo? Horrela espero dut. Baiña, funtsean, justiziaren romantiku antzeko bat, batez ere... Lurrari bere belarria ezartzen dioten ur-billatzaileen antzeko, iturri izkutuen otsa entzun eta izaki ezifnikusiak billatzeko. Eta, posibleki, baiña ere, kristau guztien antzera, mundu-gizon billakatu den zerutar eskale bat, mixeri, auleri eta erantzun gaberiko ainbeste graziren erdian".

Hona emen Maritain-en eta berak pentsaera katolikoan eta europearren gauditutako obraren argazki egia bat.

Europa-ko pentsamoldeak lur segurua behar zuen tinkotzeko,

Hegel-etik asi eta, positivismoa zear, vitalisten sistema eta Bergson-en (honen diszípulu ain zuzen Maritain) lur-axaleko pentsamenturaifio, bere burua birrintzen gainbera zetorfen filosofia oifarritzeko. Oifarriri krisis honetan, Maritain-ek kristau filosofian billatzen du ernegai edo legamia gizona eta filosofia bera indarberritzeko (S. Tomas-en eta Elizaren fedean, obeki esateko). Behar beharrezko da giza balore guztiak bere benetako jerarkian finkatzea: "Humanismo integral" bat, gizonak bere giza-muifia osoki edatu dezan, izpirituari eta Jaungoikoari begira.

Bestalde, Maritain-ek "laiko xahar"-tzat dauka bere burua. Bere bizi guztian temporalkizunean, problema politiku eta sozialetan buruz bera sartuta, egungo kristau demokrazia berrien izpirituzko guraso bezela da bera eta kristau dotrifia sozialaren pentsalari sakon eta aintzindarienetako bat.

Maritain XX-gn. mendeko gizona da, katolizismo berrikuntza-ren maixu eta profeta ukaezifizeko, mailla guztietan. Horregaitik esan diteke, eskuartze aundi izan duela izpirituen Kontzilliorako pres-taeran.

Maritain-ek 84 urte ditu egun. Ta maixu ospetsu eta miretsi hura, orain urte mordoska bat bere Anaidiaren epelean kontenplazioan gorderik, Elizaz mintzatu zaigu. Izan ere, zein bera baiifio egokiago itzegiteko? Hortik Maritain-en azken-agur liburuak merezi duen be-girunea. Zenbaitentzat, bere betiko postura kolokati eta kobardeen onartzea eta finkatzea besterik ez da; aldaketa batzuek sortu diote beldurra. Besteentzat, konprensio gabeko agertu zaigu Maritain, eta egiatik zearka xamar dabil gaurko egoera aztertzean.

Izpirituaren testamentu

Profeta mintzo da:

"Benetako fede berria, funtsezko berrikuntza barne aldaketa bat izango da".

"Paysan de la Garonne"-ek ez ditu arriskuak salatzen soillik. Era berean, eta honek garrantzi gehiago du, kristau bizitzak eta ekin-tzak ibilli behar dituen molde oifarrizkoak urratzen saiatzen da, Eban-jelioak eskatzen duenez. Ta hontan, Maritain-ek zintzo jokutzen du

bere buruarekin eta bere obra osoaren funtsezko oifarriekin. Emen entzuten da entzun ere bere abotsa beretasun eta esperientzi oiar-tzunez beteago.

Berrikuntza, dio, mundua eta bere problemak ezagutzeko bideetan; aldaketa intelektual lanetan, egi egarri sakonez; berrikuntza, fedea, otoitz eta kontenplazio bizitza at utzi gabe.

Barne aldaketan errepikatze honek ez du esan nai beretzat ifiolaz ere elkarrizketaren eta konpromisoaren ukatzerik. Prezixo da "mixe-riaren injustiziaz zapaldutako munduaren aurrerabidearen alde kon-sagratzea". Kristauak kristau izanez salbatzen du soilki mundua, bere bizitza "kristauki" eramanaz.

Munduaren gizatasun evoluziorako kooperazioa hontara egin behar da: gizonen lurreko itxaropena Ebanjelioagan ukatzen ez dalarik eta Kristoren eta bere Erreifuaren izpirituak munduko errealidadeak xuxperten dituelarik. Maritain-ek ez du baztertzen apostoladutza organizatua, baiñan, benetan funtsezkoa, egunero Ebanjelioa bizitzea dela adieraziaz. Ta, horretarako, Kristorekin bat eginda, munduaren erdian otoitz egiñaz biziaz.

"Gure aldirako benetan, eta behar bada beharrezkoen, Jaungoikoarekin batasun bizitza eramatea da munduaren barnean, bere zalaparta, arrisku eta tenporalkizunen artean".

Kristau langintza ain nekeza da guar munduan, dio Maritain-ek, ez dela posible izango deus lortzea sugar indartsu diran anima kon-tenplatiboak ez badira ugaritzen munduan zear.

Hau da Maritain-en bizitza argitzen duan misterioa. Ta ezin ukatu dezaiokegu errespetoa eta maitasuna "Jesusen Anaitxoek" Toulouse-n dituzten barrakatan bere bizitza pobretasunean eta kontenplazioan akabatzen ikusten dugun gizonari.

Alarma deia

Ziurki, Maritain ezin klasifikatu dezakegu berak "Aliantza Sain-duaren ausnarleri" izendatzen dituanen artean, egia defenditzen du-telakoan lehenari ortzak eta guzti lotzen diren hoietan. Maritain-ek zoramenez jarraitu du Kontzilioa, eta bere egiten ditu haren izpiritu

eta ondorioak. Baiña, momentu berean, kilima eta beldurra sentitzen du Kontzilioaren erabakiak edatzeko orduan. Ta hau da liburu arrigarri honen beste aldea.

“Paysan de la Garonne”-ek, egillearen filosofiku izateari ez dagozkion gehiegikerietan erortzen delarik, zearo gaitziesten ditu, egiazko munduaren kristautze alegin hontan Kontzilio ondoreko Elizak bereganatu eta bere izpirituz kutsatu nai lituzken gaurko kulturaren ainbat agerkunde edo manifestazio. Bere Teilhard de Chardin-i buruzko azterketa, “gnosis pobre” bat, sinpletasun aundienaren seme baiño ez da. Bere Sikoanalisi eta fenomenologiaganako mexpretxua. Bere eskusibismoa Santo Tomas eta egiaren sentidua ia absolutuki berdintzean, XIII-gn. gizaldiz honuntz historiak filosofiari osakizun xehe batzuk baiño eskeifri ez balizkio bezela. Liturjiaren erreforman gertatzen ari diren esajerazio batzuk erreforma honen balorea eta beharra ukatuko balituzteke bezela, edo teologilari batzuen nabermenkeriek egungo teologiaren gaitzestea bailira. Nortzuk izan dire, ba, galdetzen du Congar-ek, Maritain-ek bere baietza eta ospea eskeintzen dizkion Kontzilioaren teologi lana aurrera eraman dutenak.

“Maitatua eta errespetatua den laiko xahar baten egungo aldiari buruzko ikuspegi honek alderdiati agertzeko arriskua daukala iruditzen zait, gure aldiko bizitzaz esan gabe uzten duenagaitik”.

Congar.

Egitan, Maritain-en alarma deia ez dagoela erabat errealdadetik at. Alabaifia ez dio zifnez erantzuten Elizaren gaurko egoerari, bere osotasun eta objetibutasunean. Ez da arritzeko, Maritain-en izpirituari, jokabide sakon eta garbikoa izaki, zenbait minorien estremismoak beldurgarri iruditzea. Baiña, gehiegikeri batzuk gertatu direlata, **modernismoa** aitatzea, eta egungo Eliza indarberritzen enpeifiatzen diren beste guztien alegifia ez ezagutzea, justizigabekeri eta estukeria da,

“kristau militanteak eta apaizak desesperaziora amildutzeko aifnako, honelako epaia Maritain-en izena daukan gizon batengandik datorrenean”.

F. Biot.

“Nik nere aldetik ia egi billakatu den mito bat salatzen dut: aurrerakoan apaizek pekatuaz, gurutzeaz, otoitzaz, graziaz eta Jesukristoz mintzatuko ez direnaren mitoa. Hau esan beharrean arkitzen naiz, eta publikoki esan ere, adiskide maite, beldur bainaiz zure kontsejuak ez ote duten tamalez zuzendu dizkiezun haiek ez entzuteko arriskua eta bai, bestalde, zure alarma deiak ez ote dezakean finkatu izpiritu anitzetan egungo egoeraren ikuspegian ematen dezun alde mitiku hori”.

Congar.

Orain zenbait urte atzera, Charles Maurras-en “Frantzes ekintzak” klero aurreratiaren aurka burrukatzen zuen, eta “apaizgoa bere mixio sakratuaz ahaztuta” zegoela salatzen. Haiek sakristian gordeta egon zedin naiago zuten. Gaur, “apaiz berrien” slogana topiko billakatu da, kristautasuna beren maillako “privilegioen” defentsa den sozial grupo reaktionario batzuen ezpaifietan. Honela saiatzen dira egiazki eta Ebanjelioaren garbitasunez gizarte obeago eta kristautasun konprometittuago bat lortu nairik leiatzen dan apaiz jenerazio berriaren lana neutralizatzen. Bestaldetik, hor daude katoliko konserbatzaileen grupoak, Ebanjelioaren eskabideen muñiaz kanpo, axaleko jokera eta aldiz joandako ekinza modu zenbait mantentzen amorratzen direnak.

Maritain ezin diteke sartu postura temoso hauetan. Alere, Congar-en oarra ongi dator “Paysan de la Garonne”-eri buruz. Izan ere, kleroa baida bereziki Maritain-en kezkaen xuria. Pablo-k Timoteo-ri emandako oar hura erasten dio egungo aldiari: “Etorriko da garai bat, askoek... belarriak egitik aldendurik, mitoetara biurtuko dituztena”. Maritain maixuetaz mintzo da (ez dira, ba, apaizak kristau erriaren maixu?), Jaungoikoaren Erreñuko eginbeharrak alde batera utziaz, munduaren aurrean belaunikatzen direnetaz, munduari bide ziur bat eman beharrean bere atzetik dijoaztenetaz. Egia “efikazia” pean ittotzen den dotriña berri hontan, Maritain-en eritziz, Jaungoikoaren Erreñuaren eta munduaren arteko bereiztasuna zearo ukatzaifio iristen da. Berak ikusten duanez, maixu berri hauentzat,

“munduak ez dauka zergatik goitik salbatua izan beharrik, ez-eta beste mundu berri bat, Jaungoikozkoa, izatera eldu beharrik”. Jaungoikoaren Erreñua inmanentziz dagokio munduari. Iru gauzatxo dira, Maritain-ek dionez, predikatze argi batek sekula aitatu behar ez dituenak: beste mundua, gurutzea eta santutasuna...

Zenbateraifiko objetibotasuna gordetzen dute eritzi hauek? Zenbat dire benetan, kristau eta apaizen artean, munduari dioten gehiegizko begirunez itxututa, mundu hau obeagotu bakarrik ez, baizik salbatu egin behar dela bereziki ahaztutzero iristen direnak? Eliza adiskidetu da munduarekin, eta munduan eta munduarekin eta munduagaitik bizi du bere salbazio mezua. Nola iritxi mundu hau egiazki salbatzera, Kristo berak bezela azkeneraifio maitatu gabe. Bestalde, hau da egungo orduan Elizaren eta apaizen eginbehar eta buruauste nagusia: bere egiazko mixioaren kontzientziaz jabetu, salbaziozko mixio horretaz. Ze arrazoi eta ze pulamentu eduki dezake, beraz; “apaiz berrien” delako mitoak?

* * *

Elizaren santutasun atsa eta barne berritze giroa begiratzean —Konzilioa izan da honen frogarik argiena—, Maritain-en alarma deia, erabat alperrikakoa ez bada, behintzat errealdadez kanpoko gertatzen da, gaurko Elizaren funtsezko preokupazioekin naiko desakort. Guk naiago dugu Eliza barnetik indarberritzen ari den legami eta izpiritu berrian gure begiak kokatzea.

Eta, dena dela, baita ere gizon bat maitatu eta onartu, Jacques Maritain, bere bizitzaren akaberan, Egi leialtasunaren, Eliz serbitzuaren eta gizonenganako maitasunaren eredu.